

Nordområdesatsingen

Status oktober 2010

DEPARTEMENTENE

Fotografier/illustrasjoner:

Omslag: Utenriksdepartementet

Side 7: Arild Lyssand

Side 9: Polarinstituttet

Side 10: Guri Dahl/tinagent.com

Side 12: FFI/NASA/Utenriksdepartementet

Side 13: Benedicte Tresselt Koren/UD

Side 15: Bjarne Riesto

Side 16: Nærings- og handelsdepartementet

Side 18: Marta Haga/UD

Side 22: Marte Kjøpstad/UD

Side 24: Johan Wildhagen/Innovasjon Norge

Nordområdesatsingen

Status oktober 2010

DEPARTEMENTENE

Nord og sør – sammen i nord

Nordområdene er regjeringens viktigste strategiske satsingsområde i utenrikspolitikken. Slik har det vært siden 2005 – og slik vil det fortsette. Den overordnede målsettingen er å skape økt *kunnskap, aktivitet og nærvær* i nord og legge grunnlaget for en bærekraftig økonomisk og sosial utvikling i årene fremover. En god utvikling i våre nordlige landsdeler gir oss troverdighet og et bedre grunnlag for gjennomslag for norske synspunkter internasjonalt i ulike spørsmål som gjelder nordområdenes fremtid.

Det som først og fremst driver utviklingen i nord, er klimaendringene som bebuder økt menneskelig aktivitet, forvaltningen av de rike naturressursene i området og utviklingen i Russland og det norsk-russiske forholdet. Avtalen om maritim avgrensning og samarbeid med Russland (delelinjen), som ble undertegnet 15. september 2010 i Murmansk, er en milepæl og viser hva som er mulig å få til i nært samarbeid med vår store nabo gjennom langsiktige forhandlinger basert på moderne folkerett. Avtalen gir en grense til havs og åpner for store muligheter for samarbeid om bærekraftig forvaltning og utvikling av naturressursene i Barentshavet og Polhavet.

Nordområdepolitikken handler om hvordan folk, kunnskap og kompetansemiljøer i hele Norge kan bidra til at våre nærområder utvikles videre i et klima av fred, stabilitet og samarbeid. På den måten legger vi til rette for en god klimapolitikk, en ansvarlig ressursforvaltning og en sunn næringsutvikling, til beste for dem som bor i regionen. Summen av dette er også økt sikkerhet i nord.

Nordområdesatsingen er et stykke moderne samfunnsbygging hvor Norge og spesielt Nord-Norge gis muligheter til ny økonomisk utvikling basert på kunnskapsintensive næringer og i tett samarbeid med våre naboland. Nordområdesatsingen er ikke bare et løft for miljøene i nord; det er et nasjonalt løft. Dessuten: Regjeringen kan legge forholdene til rette for ny utvikling i nord, men det er næringsliv, kulturliv, kunnskapsmiljøer og folk selv – samt partnere fra andre land – som kan skape de virkelige resultatene som merkes over tid.

Regjeringens nordområdestrategi ble lagt frem i 2006 og satsingen ble fulgt opp med neste trinn i strategien som var rapporten "*Nye byggesteiner i nord*" i 2009. Her ble 7 satsingsområder definert og konkrete prosjekter trukket frem for å gi retning i arbeidet de neste 10-15 årene. Over halvparten av disse tiltakene er satt i gang. I statsbudsjettet for 2011 legger regjeringen opp til å bruke totalt 1,2 milliarder kroner på nordområdetiltak. I 2011 vil regjeringen også legge frem en melding til Stortinget om nordområdepolitikken.

Siden lanseringen av Nordområdestrategien er det investert store beløp innen særlig forskning og utdanning. Norge skal være med og forme utviklingen i nordområdene og Arktis. Derfor er vår ambisjon å være ledende på kunnskap om denne regionen.

Denne brosjyren gir et bilde av hvor langt vi er kommet i satsingen. Men vi skal lenger – vi må strekke oss i og mot nord – og vi håper at denne publikasjonen kan inspirere miljøer både i nord og sør til å trekke sammen – mot nord!

Utenriksminister Jonas Gahr Støre
Oslo, oktober 2010

Nordområdepolitikken – langsiktig satsing på kunnskaps- og kompetansebygging, aktivitet og tilstedeværelse

Nordområdestrategien som ble lagt fram 1. desember 2006 er førende for regjeringens arbeid. Strategien legger opp til en helhetlig, koordinert og langsiktig nordområdepolitikk. I mars 2009 la regjeringen frem dokumentet "Nye byggesteiner i nord. Neste trinn i Regjeringens nordområdestrategi". I *Nye byggesteiner* ble 7 satsingsområder definert, og konkrete prosjekter ble trukket frem for å gi regjeringens nordområdesatsing ny retning de neste 10-15 årene. Til sammen legger de to dokumentene opp til en helhetlig, koordinert og langsiktig nordområdepolitikk.

Utenriksdepartementet koordinerer arbeidet med en felles avrapportering om status for departementenes samlede innsats. Regjeringen foreslår for 2011 å bevilge om lag 1,2 milliarder kroner til nordområdetiltak. Regjeringens forslag for 2011 innebærer en styrking på mange områder, ikke minst på helhetlig overvåkings- og varslingsystem for nordområdene (BarentsWatch), utvikling av mineralbasert næringsvirksomhet, marin bioprospektering, oppfølging av nordområdesatsingen på miljøområdet, værradar i Øst-Finnmark, nytt polarforskningsprogram i Norges forskningsråd og kunnskapsutvikling i nordområdene og Arktis.

Dette særtrykket er ment å gi en kort status for hvor langt man er kommet på de 7 satsingsområdene i "Nye byggesteiner i nord". Den beskriver kort hvilke tiltak og prosjekter som allerede er gjennomført og hva som gjenstår. Vi håper at brosjyren har funnet en form som også bidrar til å nå ut til enda flere med informasjon om den brede nasjonale satsingen nordområdepolitikken legger opp til.

Rapporten "Nye byggesteiner i nord" ble lagt frem i mars 2009

Tabell 1. Oppfølging av regjeringens nordområdesatsing – totalt/nivå – 2010 og 2011. Tall i 1000 kr¹

Dep.	Tiltak	Budsjett 2010	Forslag 2011	Dep.	Tiltak	Budsjett 2010	Forslag 2011
FKD	Forskning på klimaeffekter på fiskebestander, øko-systemer og akvakultur, herunder forsuring av havet	8 000	8 000		Videreføring av studieplasser i den nyetablerte trafikkflygerutdanningen ved Universitet i Tromsø	13 500	23 919
	Kunnskapsoppbygging knyttet til forvaltningen av villlevende marine ressurser	9 000	9 000		Barentsinstituttet	5 000	5 000
	Overvåking miljøgifter, før og helseeffekter av sjømat	4 500	4 500		Arktisk universitet	1 000	1 000
	Slepebåtberedskap i Nord-Norge	191 000	186 000		Avtale om samarbeid om høyere utdanning med Russland	400	400
	Helhetlig overvåkings- og varslingsystem for nordområdene (BarentsWatch)	0	20 000		World Indigenous Nations Higher Education Consortium (WINHEC)	850	850
	Nasjonalt kompetansesenter for sjøsikkerhet, oljevernberedskap og overvåking knyttet til Kystverkets virksomhet i Vardø	5 000	5 000		Etablere et arktisk jordobservasjonssenter på Svalbard (SIOS)	0	1 400 ²
	Samfunnet Jan Mayen: Økt driftsbevilgning og akutte vedlikeholdsbehov	10 000	10 000		Værradar i Øst-Finnmark	0	10 000 ³
	Kartlegging av havbunnens mangfold (MAREANO)	23 500	23 800		Nytt polarforskningsprogram gjennom Norges forskningsråd	0	45 000
	Styrking av sjøsikkerheten i nordområdene	En andel av bevilgningen går til nordområdene		MD	Ozon og UV-målingene ved Zeppelinstasjonen i Ny Ålesund	1 500	1 000
	Styrking av oljevernberedskapen i nordområdene	En andel av bevilgningen går til nordområdene			Miljøtiltak på Svalbard, herunder flyfotografering og nye kart samt miljøovervåking på Svalbard og i Barentshavet.	6 600	15 600
	Nasjonal satsing på marin bioprospektering	25 000	25 000		Framsenteret (Fram – High-North Research Centre on Climate and the Environment)	17 000	37 000
	Hindre ulovlig, urapportert og uregulert (UUU) fiske	45 000	45 000		ICE – (Centre for Ice, Climate & Ecosystems)	24 000	24 000
	Forskning på bruk av marine alger i bioenergi	2 000	2 000		Kartlegge havbunnens mangfold (MAREANO). Midler er også bevilget over FKD og NHDs budsjetter	14 000	14 300
KRD	Nordområdesatsing – landbasert verdiskaping: Forskningsløft i nord	35 000	35 000	JD	Videreføre arbeidet med rehabilitering av Sysselmannen på Svalbards representasjonsbolig.	3 400	4 000
	Nordområdesatsing – landbasert verdiskaping – reiseliv- og destinasjonsutvikling	10 000	10 000	NHD	Marin bioprospektering – oppfølging av nasjonal strategi	24 000	29 000
	Nordområdesatsing – landbasert verdiskaping – entreprenørskap og nyskaping blant unge. Temaene reiseliv og arktisk teknologi prioriteres.	5 000	5 000		Romvirksomheten – Satellitnavigasjonsprogrammet Galileo	124 200	75 300
KD	Fem nordområderelaterte rekrutteringsstillinger gjennom Norges forskningsråd	2 660	4 250		Kartlegge havbunnens mangfold (MAREANO)	14 000	14 300
	Øremerking av 5 prosent av avkastningen fra de regionale forskningsfondene til fondsregion Nord-Norge	10 500	10 515		Utvikle kompetanse om maritim aktivitet i arktiske områder	0	1 500 ⁴
	Midler til forskningssamarbeid mellom Norge og Russland på Svalbard	3 000	3 000		Utvikle reiselivsvirksomhet	17 100	17 100
	Midler til studieplasser opprettet ved Universitetssenteret på Svalbard AS (UNIS)	4 740	9 780		Utvikle mineralbasert næringsvirksomhet	10 000	35 000
	Midler til studieplasser ved institusjoner i Nord-Norge	45 510	63 322	UD	Nordområdetiltak og prosjektsamarbeid med Russland	300 151	348 811
	Husleiekompensasjon til Samisk høyskole i forbindelse med innflyttingen i nytt Samisk vitenskapsbygg	15 200	16 046		Sum nivå/total nordområdetiltak	1 031 311	1 199 693

¹ Enkelte satsinger har relevans også utover nordområdene i streng geografisk forstand. Se omtale i teksten.

² Beløpet referer seg til et gjennomsnittsnivå på 1,4 mill kroner pr år over 3 år, til sammen en satsing på 4,1 millioner kroner.

³ Kostnaden ved å bygge værradaren er 20 millioner kroner og vil bli finansiert over to år med 10 millioner kroner per år.

⁴ Totalt 7,5 millioner kroner over en 5-årsperiode.

1 Regjeringen vil utvikle kunnskap om klima og miljø i nordområdene

Vi må ta inn over oss miljø- og klimaendringene i nordområdene. For snø- og issmeltingen truer ikke bare de levende ressursene i den sårbare arktiske regionen, men bidrar også til stigning av havnivå og klimatiske forstyrrelser andre steder i verden. Norge må være ledende innen klimaforskning i polare strøk og regjeringen har derfor satset store beløp på forskning og utdanning. Selve navet i nordområdesatsingen er kunnskap. Nordområdesatsingen på miljøområdet blir fulgt opp, Framsenteret for klima- og miljøforskning blir etablert i Tromsø og nytt polarforskningsprogram blir lansert gjennom Norges forskningsråd.

Utvikle et senter for klima og miljø i Tromsø

ICE – (Centre for Ice, Climate & Ecosystems) ble i 2009 etablert i Tromsø med utgangspunkt i Norsk Polarinstitutt. Kompetansesenteret ble ytterligere styrket i 2010, og er nå i full drift.

Framsenteret (Fram – High-North Research Centre on Climate and the Environment) ble åpnet i september 2010. Det ble igangsatt flerfaglig/tverrfaglig forskning og tett samarbeid innenfor rammene av de faglige satsingsområdene (flaggskipene):

- 1) Havisen i Polhavet, teknologi og avtaleverk.
- 2) Effekter av klimaendringer på fjord- og kystøkologi i nord.

- 3) Effekter av klimaendringer på terrestre økosystemer, landskap, samfunn og urfolk, herunder også klimatilpasning.
- 4) Havforsuring og økosystemeffekter i nordlige farvann.
- 5) Miljøgifter – effekter på økosystemer og helse.

I senteret inngår alle relevante fagmiljøer i Tromsø samt UNIS på Svalbard, og det etableres gode forskningsnettverk både nasjonalt og internasjonalt. Dagens Polar miljøsenter blir koplet til denne satsingen og integrert i det nye senteret i form av den helhetlige løsningen: Framsenteret. Framsenteret er lokalisert i dagens Polarmiljø-senterbygg, og det er igangsatt arbeid med sikte på å utvide senterbygg med nye laboratorier og om lag 150 nye kontorplasser. Etter avtale med Tromsø kommune, vil det

inngå som et klimavennlig og energieffektivt pilotbygg i satsingen "Framtidens byer" og stå klart tentativt høsten 2013.

Etablere et arktisk jordobservasjons-senter på Svalbard (SIOS)

Om lag 280 millioner kroner av avkastningen fra Fondet for forskning og nyskaping er øremerket til forskningsinfrastruktur i 2011. Deler av de øremerkede forskningsinfrastrukturmidlene vil bli brukt til prosjektet Svalbard Integrated Arctic Earth Observing System (SIOS).

Nytt isgående forskningsfartøy

Den gjennomførte eksterne kvalitetssikringen (KS 1) støtter at det er behov for et nytt stort isgående forskningsfartøy. Investeringskostnadene er anslått til 1,1 milliarder kroner. I statsbudsjettet for 2010 ble det bevilget 5,5 millioner kroner til detaljprosjektering og KS2-kvalitetssikring av prosjektet. Samarbeidsavtale mellom Havforskningsinstituttet, Norsk Polarinstitut og Universitetet i Tromsø, som regulerer drift og forvaltning av et slikt fartøy, er under utarbeidelse.

Kartlegge havbunnens mangfold

Stortingsmelding nummer 8 (2005–2006), *Forvaltningsplan for Barentshavet og områdene utenfor Lofoten*, følges opp av den interdepartementale styringsgruppa for helhetlig forvaltning av det marine miljø i norske havområder (ledet av Miljøverndepartementet). Det legges årlig fram faglige statusrapporter fra rådgivende grupper på overvåking og risiko, samt en rapport fra Faglig forum om det samlede faglige arbeidet med økosystembasert forvaltning av Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten. Disse oppsummerer blant annet utviklingen av skipstrafikk, petroleumsvirksomhet og

fiskeri, en foreløpig analyse av måloppnåelsen på miljø for havområdet, om utvikling av kunnskapsbasis og prioritering av kunnskapsbehov og en kort beskrivelse av relevante internasjonale prosesser. Det tas sikte på at en første oppdatering av forvaltningsplanen legges fram i en melding til Stortinget ved utgangen av første kvartal 2011.

Systematisk kartlegging av havbunnen gjennom MAREANO-programmet ble igangsatt i 2005. Så langt har MAREANO kartlagt 48 000 km² i forvaltningsplanområdet for Barentshavet og områdene utenfor Lofoten, herunder områdene Troms II, Troms III, Nordland VII og Eggakanten. MAREANO genererer viktig kunnskap for forvaltningen gjennom kartlegging av topografi og bunntyper, artsmangfold og sårbare naturtyper, miljøgiftinnhold i sedimenter og effekter av fiskeri på havbunnen. Dette er grunnleggende data som er nyttig i forvaltningens vurdering av arealbruk og tilrettelegging for ulike næringsaktiviteter i området. En fullstendig kartlegging av de prioriterte havområdene i det sørlige Barentshavet fra Lofoten til grensen til Russland vil være fullført i 2014 med dagens bevilgningsnivå. I 2011 skal blant annet Nordland VI kartlegges, og det foreslås en samlet budsjetttramme for programmet i 2011 over Fiskeri- og kystdepartementets, Miljøverndepartementets og Nærings- og handelsdepartementets budsjetter på 52,4 millioner kroner.

Nytt program for polarforskning

Innenfor bevilgningen fra Kunnskapsdepartementet til Norges forskningsråd, skal minst 45 millioner kroner nyttes til et nytt program for polarforskning. Forskning knyttet til Svalbard skal særlig vektlegges, da dette er en viktig plattform for norsk og internasjonal polar-, miljø- og klimaforskning. Innenfor bevilgningen skal 5 millioner kroner settes av til informasjonsvirksomhet og faglig og praktisk forskningskoordinering i regi av Svalbard Science Forum. Til utvikling av et klimaøkologisk observasjonssystem for arktiske tundraøkosystem (KOAT), foreslår Regjeringen at det innenfor midlene er en særskilt ettårig bevilgning på 3 millioner kroner til Universitetet i Tromsø og Universitets-senteret på Svalbard (UNIS).

Forskning knyttet til Svalbard er en viktig plattform for norsk og internasjonal polar-, miljø- og klimaforskning.

Foto: Norsk Polarinstitutt

2 Regjeringen vil styrke overvåking, beredskap og sjøsikkerhet i de nordlige havområder

Issmeltingen sommerstid i Arktis vil gjøre nye områder tilgjengelig for menneskelig aktivitet som fiske og utvinning av olje- og gass. På sikt vil vi se økt sjøtransport gjennom de nordlige farvann. Dette stiller kyststaten Norge overfor nye krav til overvåking, beredskap og sjøsikkerhet for å kunne videreføre en forsvarlig forvaltning av naturressursene kombinert med ny og økt næringslivsaktivitet. Gjennom Barents Watch vil Norge få et helhetlig overvåkings- og varslingssystem for de nordlige havområdene. Andøya rakettskytefelt er oppgradert og Norge deltar i internasjonale satellittnavigasjonsprogrammer som Galileo.

Etablere helhetlig overvåkings- og varslingssystem

Regjeringen har gitt Kystverket i oppdrag å forberede etableringen av BarentsWatch, som er et helhetlig overvåkings- og informasjonssystem for de nordlige hav- og kystområder. Arbeidet er forankret i regjeringens nordområdestrategi. Målet med et slikt system er å samle oversiktlig og oppdatert tilstandsinformasjon blant annet ved ulykker, for risikoberegning for aktiviteter til havs, og for internasjonale klima-, ressurs- og miljøevalueringer. Etableringen av systemet forutsetter et nært samarbeid med en rekke andre institusjoner.

Systemet vil ha en åpen og en lukket del. Den åpne delen vil være en offentlig tilgjengelig informasjonsportal for havområdene. Den

lukkede delen vil være et operativt system for relevante myndigheter som skal kombinere informasjon for å gjøre det lettere å håndtere spesielle situasjoner som forurensning, ulykker med videre.

Driftsorganisasjonen for den åpne delen vil bli lagt til Tromsø. Det foreslås å øke Kystverkets budsjett i 2011 med 20 millioner kroner for å gjennomføre nødvendige forberedelser med sikte på oppstart av den åpne delen av BarentsWatch i 2012. Parallelt med etableringen av det åpne systemet vil det bli arbeidet med utviklingen av et lukket, operativt system. Det arbeides for at det lukkede systemet skal knyttes til sjøtrafikksentralen i Vardø. Stortinget vil bli holdt orientert om utviklingen i saken på egnet måte.

Videreutvikle Kystverkets kompetanse om sjøsikkerhet

Det er tatt initiativ for å sikre et mer langsiktig grunnlag for rekruttering til Vardø trafikksentral gjennom et nautisk grunnutdanningsprosjekt i Vardø.

I 2010 blir det etablert et nasjonalt kompetansesenter for sjøsikkerhet, oljevernberedskap og overvåking knyttet til Kystverkets virksomhet i Vardø. Det foreslås satt av 5 millioner kroner til dette senteret i 2011. Senteret vil bli tillagt prosjekter innenfor oljevern i arktiske strøk og oppgaver innenfor havovervåking. Senteret skal også utrede og holde oversikt over risikolast.

Styrke sjøsikkerheten

Kystverket har på oppdrag fra Fiskeri- og kystdepartementet utført en risikoanalyse i forbindelse med vurderinger rundt fremtidig los- eller kjentmannstjeneste på Svalbard. Det Norske Veritas (DNV), som har utført analysen, konkluderer med at innføring av polarlos eller krav til kjentmannsbevis vil ha moderat til høy effekt på reduksjon av miljørisiko. Saken er nå til vurdering i departementet.

Fra juli 2010 ble fem nye arktiske områder for navigasjonsvarsling (NAVAREA) satt i prøve-drift. Kystverket har ansvaret for navigasjonsvarslingen i ett av de fem områdene, som dekker havområdet mellom Grønland og grensen til Russland, og strekker seg fra midt på norskekysten og opp til Nordpolen. Navigasjonsvarslingen sendes skipstrafikken fra trafikksentralen i Vardø.

Samarbeidet med Russland om utvikling av et meldings- og informasjonssystem for skips- trafikken til og fra Nordvest-Russland videreføres.

Fiskeri- og kystdepartementet har også startet et samarbeid med Russland om bedre navigasjonsdekning i Barentshavet gjennom bruk av Loran C og det tilsvarende russiske radionavigasjonssystemet Chayka.

Samarbeidet med britiske, franske, irske og islandske myndigheter om utveksling av trafikkinformasjon fra nasjonale AIS-system videreføres. Kanadiske myndigheter er også invitert inn i dette samarbeidet.

Fra 2010 ble slepebåtberedskapen i Nord-Norge styrket ved at det ble inngått kontrakt om leie av tre helårs slepefartøyer. Innleie av tre slepefartøy i Nord-Norge sendes ut på nytt anbud høsten 2010.

Kunnskapsdepartementet foreslår å bevilge 20 millioner kroner over to år for at Meteorologisk institutt skal kunne bygge en ny værradar ved Gednje på Varangerhalvøya. Med byggestart i 2011 vil radaren kunne settes i drift sommeren 2012. Når radaren kommer i drift, vil hele kysten av Finnmark og Troms være dekket av værradarer. Værradaren vil bidra til bedre varsling av farlig vær, bedre værvarsling i området vil bidra til å bedre sikkerheten for ferdsel til havs for fiskefartøy og for den økende skipstrafikken langs kysten og inn mot russisk område. Radaren vil også bidra til bedre varsling av flyværet i området, og dermed bedre flysikkerhet.

Styrke oljevernberedskapen

Kystverket utarbeidet i 2006 en statusrapport for oljevernmateriell i statlige depot langs kysten, med en anbefalt plan for utskifting fram til og med 2010. Gjennom budsjettene for 2006-2010 har regjeringen fullt ut oppfylt Kystverkets utskiftingsplan.

Som en videre oppfølging av en styrket oljevernberedskapen med 25 millioner kroner i 2011. Erfaringer fra aksjoner de siste årene har vist at det blant annet er behov for økt kompetanse hos Kystverkets ansatte og hos interkommunale utvalg mot akutt forurensing

som blir satt inn ved aksjoner. Videre foreslås det avsatt midler til en rammeavtale for fiskefartøy og andre egnede fartøy tilknyttet de statlige depotene langs kysten. Midler til utvikling av lenser til bruk under vanskelige værforhold er lagt inn i Norsk Oljevernforening for Operatørselskaps (NOFO) teknologiutviklingsprogram, som gjennomføres i samarbeid med Kystverket.

Den norske AISSat-1 skal bedre oversikten over maritim aktivitet i nordområdene.

Illustrasjon: FFI / NASA / Utenriksdepartementet

3 Regjeringen vil stimulere til bærekraftig utnyttelse av petroleumsressursene og fornybare ressurser til havs

Ressursene i havet vil også i fremtiden være viktig for næringsutvikling og sysselsetting i nord. Forvaltningssamarbeid med Russland i Barentshavet har ført til sterk reduksjon av ulovlig, urapportert og uregulert fiske. Gjennom bevisst satsing på forskning og utvikling vil regjeringen legge til rette for nye og kunnskapsintensive næringer i nord gjennom for eksempel satsing på marin bioprospektering. Undertegning av delelinje- og samarbeidsavtalen med Russland gir også muligheter for videreutvikling av samarbeid om bærekraftig forvaltning av fiskerier og på lengre sikt også om petroleumsressurser.

Nasjonal satsing på oppdrett av torsk

Regjeringen la i februar 2009 fram en nasjonal strategi for bærekraftig torskeoppdrett, og torsk i oppdrett er et prioritert område i marint verdiskapingsprogram. Denne prioriteringen er videreført i 2010 og foreslås også videreført i 2011.

Fiskeri- og kystdepartementet støtter et initiativ fra nettverket *Sats på torsk* som vurderer og iverksetter tiltak for å redusere sykdomsproblemet i torskeoppdrett.

Torskeoppdrettere sliter med svak økonomi, og i løpet av 2009 har en rekke bedrifter innstilt driften. Det er få bedrifter som har satt ut yngel i 2009, og det forventes derfor at produksjonen vil gå ned de neste årene. Det arbeides med å få ned produksjonskostnadene, blant annet gjennom utvikling av avlsprogrammet ved Nofima i Tromsø.

Torskeavlprogrammet får et tilskudd fra Fiskeri- og kystdepartement på om lag 30 millioner kroner i 2010. Det foreslås at tilskuddet videreføres på dette nivået i 2011.

Nasjonal satsing på marin bioprospektering

Regjeringens nasjonale strategi for marin bioprospektering ble lansert i september 2009. Marin bioprospektering, som handler om å utforske egenskapene til marine organismer, er et strategisk viktig satsingsområde hvor Norge har gode muligheter for verdiskaping og til å hevde seg i den internasjonale konkurransen om å utnytte marine ressurser. Strategien omfatter regjeringens visjoner og overordnede føringer for en nasjonal koordinert satsing på dette området.

Potensialet for kunnskapsutvikling og verdiskaping gjør marin bioprospektering til et sentralt satsingsområde innenfor regjeringens nordområdesatsing. Regjeringen vil investere i infrastruktur og forskning. Satsingen vil foregå gjennom etablerte ordninger og virkemiddelapparat. Forskningsrådet har sammen med Innovasjon Norge og SIVA utarbeidet en handlingsplan som skal følge opp regjeringens strategi for marin bioprospektering. Første utlysning er fattsatt til høsten 2010. Utlysningen omfatter ELSA - prosjekter, videreutvikling av Marbank, samarbeid og koordinering av marine samlinger, forskningsprosjekter, brukerstyrte innovasjonsprosjekter og verifiseringsprosjekter, og flere av prosjektene forventes igangsatt i løpet av 2011.

Midlene til Regjeringens nasjonale strategi for marin bioprospektering kanaliseres som en egen satsing innenfor Forskningsrådets store program FUGE. Satsingen utformes i tett samspill med andre relevante programmer for å stimulere til næringsutvikling. Internasjonalt forskningssamarbeid er prioritert.

Nærings- og handelsdepartementet styrker ytterligere sin satsing på marin bioprospektering. For 2011 bevilger Nærings- og handelsdepartementet 29 millioner kroner til marin bioprospektering, hvorav 7 millioner kroner går til femårig norsk-svenske forskningsprosjekt. Dette er et samarbeidsprosjekt mellom Universitetet i Tromsø, NTNU, Sintef og Universitetet i Umeå som kom i stand gjennom regjeringens nordområdesatsing. Kostnadsrammen til prosjektet er 70 millioner kroner, hvor norsk side dekker halvparten.

Utrede potensialet for bioenergi basert på marine alger

I statsbudsjettet for 2010 ble det satt av 2 millioner kroner innenfor Fiskeri- og kystdepartementets tilskudd til Norges forskningsråd til forskning på bioenergi basert på marine alger. Det foreslås å videreføre denne bevilgningen i 2011.

Hindre ulovlige, urapporterte og uregulerte (UUU) fiske

Bevilgningen til innsats mot UUU-fiske har økt betydelig de siste årene. Kontrollinnsatsen er styrket, og arbeidet med fiskerikriminalitet er gitt høy prioritet i politiet og hos påtalemyndigheten. Det har vært lagt stor vekt på internasjonalt arbeid, herunder et tett samarbeid med russiske fiskerimyndigheter. En milepæl i norsk fiskeriforvaltning kom i 2009 da det ikke var registrert ulovlig fiske i Barentshavet. De siste årenes målrettede arbeid mot dette problemet har gitt gode resultater, men det er viktig å opprettholde innsatsen. Bevilgningsnivået foreslås derfor videreført i 2011.

Tiltak for å implementere og videreutvikle systemer for å sikre og dokumentere lovlig fangst prioriteres høyt i 2011. EU har innført nye regler fra 1. januar 2010 som innebærer at all villfanget fisk og produkter fra villfanget fisk som skal eksporteres fra Norge til EU må ha fangstsertifikat. Dette gjelder fisk som er fanget av både norske og utenlandske fartøy.

Utvikle en norsk havne- og leverandørsatsing knyttet til eventuell utvikling av nye nordlige sjøruter

Fiskeri- og kystdepartementet har gitt Kystverket i oppgave å koordinere et samarbeid mellom havnene i nord. Arbeidet videreføres i 2011.

Utvikle kompetanse om maritim aktivitet i arktiske områder

En sentral del av oppfølgingen av regjeringens maritime strategi "Stø kurs" fra 2007 knytter seg til styrking av maritim forskning og kompetanse gjennom Norges forskningsråd og Innovasjon Norge. MAROFF-programmet (Maritim virksomhet og Offshore operasjoner) skal bidra til å realisere regjeringens satsing på innovasjon og miljøvennlig verdiskapning i de maritime næringene. MAROFF gikk i 2010 inn i en ny programperiode frem til 2020. Målgruppen er den maritime næringen og ett av tre prioriterte forskningsområder er krevende miljøvennlige maritime operasjoner, herunder operasjoner i nordområdene

Det er i 2008 og 2009 gitt betydelige midler til maritim utdanning og maritimt utstyr ved skoler som et ledd i den maritime strategien.

Både Universitetet i Tromsø, Høgskolen i Tromsø og en rekke nordnorske maritime fagskoler har fått ekstra midler. Videre ble det, i anledning Rederiforbundets 100-årsjubileum, opprettet et maritimt professorat ved NTNU, Institutt for Marin teknikk. Professoratet starter opp i 2011 og vil strekke seg over 5 år med 1,5 millioner kroner i årlig støtte. Forskningsområdet vil være bærekraftig skipsfart i nordområdene. Professoratet finansieres av Nærings- og handelsdepartementet gjennom den maritime strategien med 7,5 millioner kroner over 5 år.

Utrede alternative petroleumbaser i Øst-Finnmark

Kystverket har utført en kartlegging av hvilke havner i Øst-Finnmark som er egnet for lokalisering av en eventuell oljebase. Kirkenes er eneste havn som egner seg uten større utbygging.

Melkøya ved Hammerfest. Foto Bjarne Riester

4 Regjeringen vil fremme landbasert næringsutvikling i nord

Selv om det meste i nord er knyttet til aktivitet på hav og foredling av marine ressurser, er det viktig å utvikle landbasert næringsliv. Fiskeriforedling, mineralutvinning, miljø- og bioteknologi er derfor viktige satsingsområder for regjeringen. Syd-Varanger gruve i Kirkenes ble gjenåpnet i august i år og den første utskipning av jernmalm har gått med skip gjennom Nordøstpassasjen til Kina. Regjeringen satser også på å utvikle reiselivsnæringen i nord og legge til rette for et næringsmessig innovasjonsløft i nord.

Utvikle reiselivsvirksomhet

Reiselivsnæringene har stor betydning for verdiskapingen i mange kommuner i nord. Nordområdene er en region med stor kulturell variasjon og store og verdifulle naturområder egnet for opplevelsesturisme. Regjeringen vil bidra til en positiv utvikling av reiselivsnæringen i nord.

Det foreslås 15 millioner kroner over Nærings- og handelsdepartementets budsjetter til markedsføring av Nord-Norge som reisemål gjennom Innovasjon Norge i 2011. Over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett foreslås 10 millioner kroner til reiseliv- og destinasjonsutvikling i Nord-Norge i regi av Innovasjon Norge. Midlene er en videreføring av pågående satsinger. Satsingen skal bidra til øke antall turister til landsdelen. Bruken av midlene fastsettes i samarbeid med Nordnorsk Reiseliv AS.

Det er bevilget 2,1 millioner kroner til Svalbard Reiseliv AS i 2010. Midlene skal bidra til styrket markedsføring, kvalitetsheving og kompetanse- og nettverksbygging i reiselivsnæringen på Svalbard. Støtten til Svalbard Reiseliv videreføres i 2011.

Det er over Nærings- og handelsdepartementets budsjetter for 2009 og 2010 bevilget til sammen 1,4 millioner kroner til et årsstudium i arktisk naturguiding i regi av UNIS (Universitetssenteret på Svalbard), Svalbard Reiseliv og Høgskolen i Finnmark. Studiet skal bidra til å bedre kvaliteten på reiselivsproduktet Svalbard som helhet, både gjennom sikrere og mer forsvarlig ferdsel i den sårbare Svalbardnaturen og ved å kvalitetssikre formidlings-siden ved guiderollen. Fra 2011 legges det til grunn at studiet finansieres gjennom ordinære studiefinansieringsordninger.

Det er satt i gang to pilotprosjekter med sikte på å utvikle attraktive og helhetlig sammensatte pakketilbud til turister innenfor nordområdene. Hvert av prosjektene mottar 600 000 kroner fra Nærings- og handelsdepartementet. Prosjektene, "Totalopplevelsen av Helgeland" i regi av Polarsirkelen reiseliv og "The Best of the Arctic" i regi av Finnmark reiselivsklynge, skal begge ferdigstilles innen årsskiftet 2010/2011.

Utvikle mineralbasert næringsvirksomhet

Norges geologiske undersøkelse (NGU) skal være en bidragsyter til gjennomføringen av regjeringens nordområdestrategi og "*Nye byggesteiner i nord*". NGU gjennomfører blant annet geologisk oversiktskartlegging og utfører kartleggingsarbeid av forekomster av industrimineraler og metaller. I 2010 kartlegger NGU forekomster og synliggjør mulighetene for utvinning av metaller og industrimineraler i de tre nordligste fylkene. NGU anslår at de vil bruke 10 millioner kroner av sin bevilgning til dette formålet i 2010. Denne virksomheten videreføres i 2011.

NGU vil i 2011 starte opp et program med geofysiske målinger fra fly og helikopter i Nordland, Troms og Finnmark for å få fram geofysiske og geologiske grunnlagsdata som er en nødvendig basis for industrien for påvisning og utvikling av forekomster av metalliske og andre mineralske råstoffer. Programmet er i samsvar med rapporten "*Nye byggesteiner i nord. Neste trinn i regjeringens nordområdestrategi*" og skal gå over 5 år fra 2011-2015 og har en total kostnadsramme på 105 millioner kroner. Det foreslås en bevilgning i 2011 på 25 millioner kroner til dette. I 2011 vil kartlegging av områder i Vest-Finnmark og i Narvik-regionen bli prioritert.

Resultatene fra kartleggingen vil stimulere til økt prospektering i områdene. Det gir mulighet til å finne nye drivverdige forekomster for næringsutvikling og verdiskaping.

Den globale økonomiske veksten har medvirket til økt etterspørsel etter malmer og mineraler. Denne utviklingen kan gi økte muligheter for å utløse verdiskaping basert på mineral- og metallressurser i nordområdene. Utviklingen har også medvirket til et behov for å vurdere muligheter for en bedre koordinering av dagens politikk på området. Nærings- og handelsdepartementet vil derfor starte arbeidet med utvikling av en samordnet politikk for bergverksnæringen.

Utvikle kompetanse og næringsvirksomhet

Kommunal- og regionaldepartementet startet i 2009 en satsing på styrking av kunnskapsinfrastruktur i landsdelen, Forskningsløft i nord i regi av Forskningsrådet, med 35 millioner kroner per år i 5 år til de 5 prosjektene "verdiskaping for turister, reiselivsnæringen og destinasjoner", "jordobservasjon", "avfallshåndtering", "kaldt-klima teknologi" og "sensortechnologi".

Styrke nyskappings- og utviklingsevnen

Det settes av 5 millioner kroner over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett til videreføring av satsinger rettet mot entreprenørskap og nyskaping blant unge. Temaene reiseliv og arktisk teknologi prioriteres.

5 Regjeringen vil videreutvikle infrastrukturen i nord

For å utnytte til fulle potensialet i nord må kompetansebasert næringsliv, forsknings- og forvaltningsinstitusjoner og universitets- og høyskolesektoren kunne samvirke på en best mulig måte. Dette er bare mulig gjennom en godt utviklet infrastruktur i nord både til lands og til havs gjennom vei, tele- og satelittkommunikasjon og strømforsyning. Muligheten for utvikling av ny olje- og gassindustri i Barentshavet vil også stille nye krav til infrastruktur og transport som regjeringen vil legge til rette for.

Utvikle kunnskapsinfrastrukturen

Regjeringen opprettet fond for regional forskning og utvikling med kapital på 6 milliarder kroner i 2009. Dette gir en avkastning på 219 millioner kroner i 2011. Som en del av nordområdesatsingen er det satt av om lag 5 prosent av avkastningen fra fondene til de 3 nordligste fylkene, som sammen utgjør en region. Dette utgjør i 2011 om lag 10,5 millioner kroner. Dette kommer i tillegg til midlene som fordeles etter andre faste kriterier.

I 2009-budsjettet ble det bevilget midler til 5 nordområderelaterte rekrutteringsstillinger gjennom Norges forskningsråd. Stillingene videreføres i 2011 og utgjør en bevilgning på om lag 4,3 millioner kroner.

Midler til forskningssamarbeid mellom Norge og Russland på Svalbard videreføres med et nivå på 3 millioner kroner.

Kunnskapsdepartementet foreslår å bevilge midler til 20 nye studieplasser ved Universitetssenteret på Svalbard (UNIS) fra 2011. I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2009 ble det også etablert 20 nye studieplasser ved UNIS. Disse plassene foreslås videreført med midler til opptak av nye kull i 2011. Fordelingen av studieplasser er i tråd med signalene i Svalbardmeldingen.

Kunnskapsdepartementet foreslår å bevilge midler til 80 og 65 nye studieplasser ved henholdsvis Universitetet i Tromsø og Høgskolen i Bodø fra 2011. I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2009 ble Universitetet i Tromsø også tildelt 300 studieplasser, mens Høgskolen i Bodø fikk tildelt 80 studieplasser, hvorav ti studieplasser er knyttet særskilt til Nordområdesatsingen. Disse plassene foreslås videreført med midler til opptak av nye kull i 2011.

I revidert nasjonalbudsjett for 2009 ble det også fordelt om lag 100 studieplasser innenfor desentralisert utdanning og etter- og videreutdanning til institusjoner i Nord-Norge. Disse ble fordelt på Samisk høyskole (10), Høgskolen i Finnmark (25), Høgskolen i Bodø (25) og Universitetet i Tromsø (42). Plassene foreslås videreført i 2011.

Samisk vitenskapsbygg ble tatt i bruk høsten 2009. På bakgrunn av dette har regjeringen i 2009 og 2010 bevilget midler til Samisk høyskole for å kompensere for økte husleiekostnader. Regjeringen foreslår å videreføre bevilgningene med om lag 16 millioner kroner i 2011, inklusive prisjustering.

Universitetet i Tromsø etablerte høsten 2008 en bachelorgrad i luftfartsfag, og det ble tatt opp 12 studenter. Det treårige studiet er tverrfaglig, og har som mål å utdanne trafikkflygere. Kunnskapsdepartementet foreslår å øke bevilgningene til totalt om lag 24 millioner kroner i 2011, inklusive prisjustering, for å dekke kostnader knyttet til opptak av nye studentkull. Universitetet i Tromsø bidrar selv med 3,9 millioner kroner.

Barentsinstituttet ble opprettet i 2006 for å styrke forskningen på forholdet mellom øst og vest i den nordlige delen av Europa. Barentsinstituttet er fra 2010 formelt lagt under Universitetet i Tromsø og mottar bevilgning fra Kunnskapsdepartementet. I 2010 bevilget departementet 5 millioner kroner over kapittel 281 post 01 til Universitetet i Tromsø til dette formålet, og foreslår å videreføre bevilgningen på samme nivå i 2011.

Som ledd i oppfølgingen av nordområdestrategien ble Arktisk universitet i 2010 tildelt 1 million kroner i tillegg til den faste bevilgningen på 4,5 millioner kroner. Den ekstra bevilgningen retter seg særlig mot å støtte urfolksnettverket, arbeidet med felles mastergrad i nordlige studier mellom russiske og norske miljø og en styrking av lærerutvekslingen i north2north-programmet. Kunnskapsdepartementet foreslår å videreføre bevilgningen på samme nivå i 2011.

I forbindelse med President Medvedevs besøk til Norge våren 2010, ble det undertegnet en samarbeidsavtale mellom Kunnskapsdepartementet og Utdannings- og vitenskapsdepartementet i Russland. Avtalen er på overordnet nivå og har som siktemål å styrke og videreutvikle det bilaterale samarbeidet innenfor høyere utdanning. Kunnskapsdepartementet foreslår å sette av 400 000 kroner i 2011 for å følge opp det bilaterale samarbeidet.

Samisk høyskole har fra 2009 hatt ansvaret for hovedkontoret for World Indigenous Nations Higher Education Consortium (WINHEC) og Kunnskapsdepartementet tildelte ekstraordinært 850 000 kroner til høyskolen for etablering og drift av kontoret både dette året og i 2010. Høgskolens ansvar gjelder for en valgperiode på 3 år, og departementet tar sikte på tilsvarende tildeling til samme formål i 2011.

Bevilgningen på 45 millioner kroner til nytt program for polarforskning (se avsnittet om kunnskap om klima og miljø i nordområdene) inneholder en bevilgning til utvikling av et klimaøkologisk observasjonssystem for arktiske tundraøkosystem (KOAT).

Styrke transportnett

Regjeringen vil styrke infrastrukturen i nord slik at Norge fremstår som robust og konkurransedyktig i den internasjonale utviklingen i nordområdene. Oppfølging av nordområdestrategien er også en del av Stortingsmelding nummer 16 (2008-2009) *Nasjonal transportplan 2010-2019*.

Regjeringen har en tredelt strategisk tilnærming til utviklingen av transportinfrastrukturen i nord:

- Et nord-sør perspektiv der formålet er å sikre framkommelighet og styrke næringslivets konkurransekraft gjennom økt innsats for å styrke infrastrukturen som binder sammen landet
- Et øst-vest perspektiv der formålet er å binde landsdelen bedre sammen og gi bedre vilkår for samhandel og samarbeid med våre naboland gjennom å styrke infrastrukturen over grensene til Russland, Finland og Sverige
- Et langsiktig perspektiv der formålet er å få fram kunnskap som kan gi et bedre grunnlag for å vurdere om dagens infrastruktur i Nord-Norge er tilpasset framtidens transportbehov

E6 Vest for Alta er et prosjekt som i tidligere perioder har blitt drevet frem gjennom utbyggingen av mer eller mindre korte delstrekninger. For en mest mulig rasjonell fremdrift er det satt av 110 millioner kr på en egen post på prosjektets vegbudsjett.

Et viktig prosjekt i regjeringens nordområdestrategi, og et prosjekt i Nasjonal transportplan 2010-2019 er E105 Storskog – Hesseng. E105 er eneste veiforbindelse mellom Norge og Russland, og er ventet å bli viktigere etter hvert som samhandelen med Russland øker.

Det er foreslått å starte parsellen Storskog - Elvenes i 2011.

Det er i tillegg satt av midler til rassikring og til gjennomføring av utbedringstiltak på eksisterende veier i Nord-Norge, som breddeutvidelser, fjerning av flaskehals og utbedring av særlige trafikkfarlige punkt.

Regjeringen styrker jernbanen i nord. Kapasiteten på Ofotbanen har blitt forsterket med det nye krysningssporet på Straumsnes stasjon. Krysningssporet ble tatt i bruk i august 2010 og kan brukes av godstog opp til 750 m.

Prosjektet Bodø godsterminal er sist omtalt i Proposisjon til Stortinget 127 (2009-2010). Prosjektet omfatter ombyggingen av eksisterende godsterminal i Bodø for å kunne doble godskapasiteten innen 2020. Prosjektet ble framskyndet og startet opp i 2010 som et av de prosjektene som ikke krevde signalressurser i første fase. Prosjektet har en styringsramme på 111 millioner kroner og en kostnadsramme på 122 millioner kroner satt på grunnlag av et påslag på 10 prosent på styringsrammen. Prosjektet planlegges ferdigstilt i 2012.

Regjeringen vurderer flere tiltak for å styrke lufthavnene og flyrutetilbudet i Nord-Norge. Avinor AS har som en del av oppfølgingen av Stortingsmelding nummer 16 (2008-2009) *Nasjonal Transportplan 2010-2019*, utarbeidet en rapport på oppdrag fra Samferdselsdepartementet om et prosjekt for å fjerne terrenghindringer øst for rullebanen ved Kirkenes lufthavn, Høybukthoen. Rapporten ble sendt på høring med frist i august 2010. Saken er nå til vurdering i Samferdselsdepartementet.

Det blir videre arbeidet lokalt med lokalisering av en ny lufthavn i Hammerfest på grunn av vanskelige operative forhold ved dagens lufthavn. Avinor har bidratt faglig og praktisk i gjennomføringen av et værmålingsprosjekt på Grønnes, sør for Hammerfest. Det arbeides nå med å analysere innsamlet data. Samferdselsdepartementet vil komme tilbake til saken når resultatene foreligger.

Transportetatene har på oppdrag fra Samferdselsdepartementet og Fiskeri- og kystdepartementet satt i gang en særskilt gjennomgang av transportinfrastrukturen i nordområdene. Det skal gjennomføres en overordnet utredning av transportbehov og infrastruktur som omfatter alle transportformer og som har et tidsperspektiv utover 2020. Utredningen skal være et faglig innspill til neste nasjonale transportplan. De aktuelle aktørene regionalt og i nabolandene trekkes med. Første delutredning leveres i løpet av 2010, mens hele prosjektet skal være ferdigstilt i mai 2011.

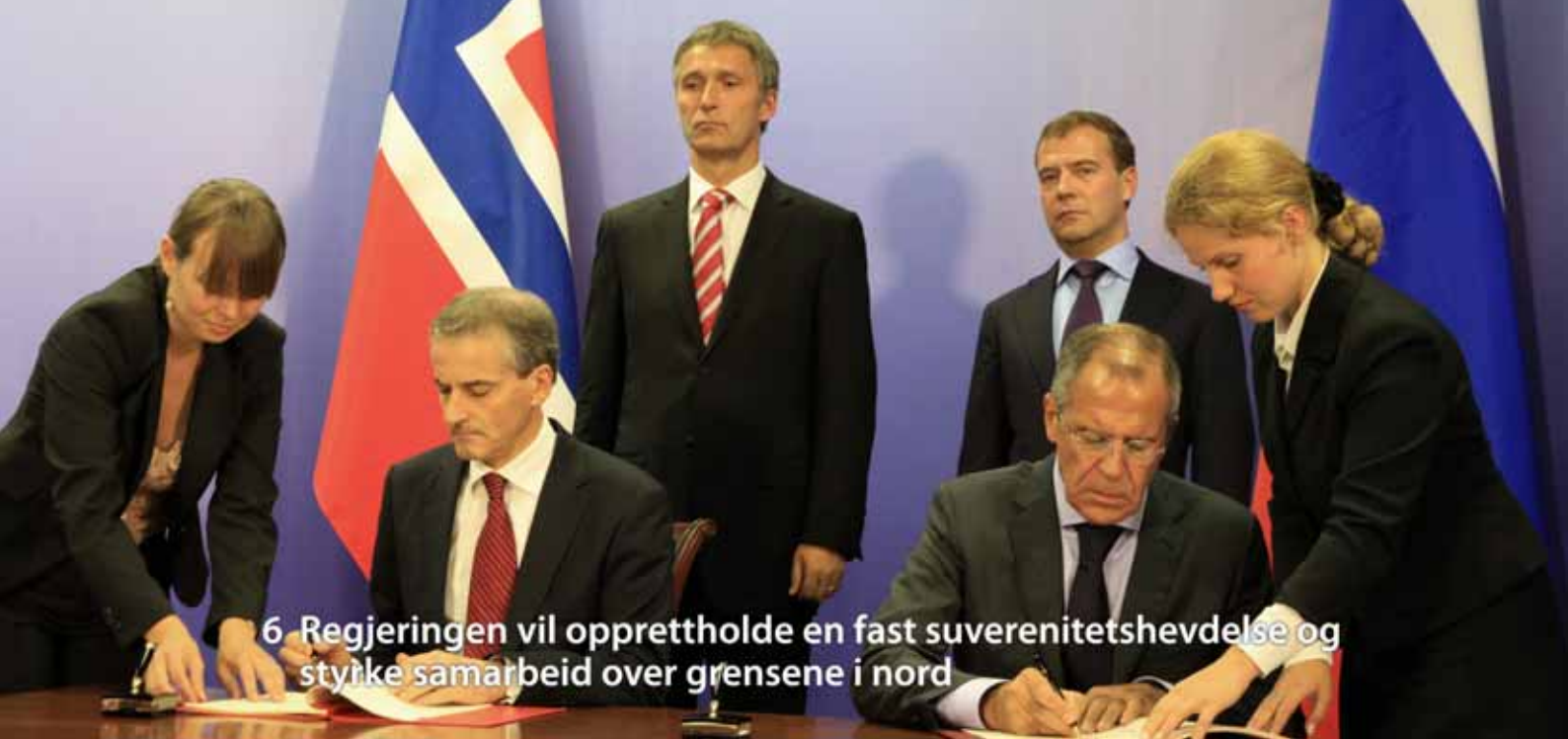
Styrke den romrelaterte infrastrukturen

Gjennom bevilgningen til Norsk Romsenter i 2008 ble arbeidet med en norsk satellitt for mottak av AIS-signaler (Automatic Identification System) satt i gang. For 2009 og 2010 ble det øremerket henholdsvis 12,5 og 6 millioner kroner av bevilgningen til arbeidet med å utvikle en AIS-satellitt (AISSat-1). Satsingen utgjør en viktig del av et eventuelt helhetlige overvåkings- og varslingssystemet for havområdene i nord. Satellitten ble skutt opp 12. juli 2010 og fungerer som forventet.

Stortinget vedtok 11. juni 2009 at Norge skal delta i utbyggingen av det felleseuropeiske satellittnavigasjonssystemet Galileo. Norges finansielle forpliktelser i utbyggingsfasen er

beregnet til omlag 69 millioner euro i perioden 2008–2013. Forpliktelsene dekker også 2008, ettersom Norge i påvente av en mulig avtale har vært involvert i utbyggingsfasen siden starten. Utbetalingsprofilen for hele perioden er ikke endelig fastsatt. Bevilgningsforslag om norsk deltakelse i Galileo for 2009 ble fremmet i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett. For 2009 og 2010 er det bevilget henholdsvis 21 og 126,2 millioner kroner. Bevilgningsanslaget for 2011 er basert på de årlige kontraktsforpliktelsene beregnet av EFTA-sekretariatet, og er på 75,3 millioner kroner, inklusive kostnader til nasjonal oppfølging.

Nordområdene er svært viktig for romfartsindustrien. Norge har en ideell geografisk plassering for utforskning av atmosfæren og det nære verdensrom. Plasseringen er utnyttet til å oppnå internasjonale investeringer til infrastruktur som rakettskytefeltene på Andøya og Svalbard, radaranlegget EISCAT, laseranlegget ALOMAR på Andøya og Nordlysstasjonen i Longyearbyen. For 2010 ble det bevilget 15 millioner kroner til revitalisering av Andøya Rakettskytefelt. Midlene skal brukes til å oppdragere bygningsmassen på rakettskytefeltet, og kan også nyttes til å øke forskningsaktiviteten. Også i 2011 vil det bli brukt midler til dette formålet.

6 Regjeringen vil opprettholde en fast suverenitetshevdelse og styrke samarbeid over grensene i nord

Økt menneskelig aktivitet og internasjonal oppmerksomhet om Arktis stiller også nye krav til samarbeid og suverenitetshevdelse i nord. Forsvaret har tatt i bruk nye moderne fartøy for å overvåke og trygge norske farvann, og vi deltar aktivt internasjonalt for å styrke de regionale samarbeidsinstitusjonene i regionen som Arktis Råd, Barentssamarbeidet, Østersjøsamrådet og Den nordlige dimensjon. Norge skal være en tydelig, forutsigbar og forsvarlig aktør i nord og sikre at Arktis forblir en fredelig og stabil region preget av samarbeid. Regjeringen vil arbeide for lettere grensepassering med Russland og utvikle det brede kultursamarbeidet med våre russiske naboer. Den maritime grensen mot Russland i Barentshavet og Polhavet har fått en endelig avklaring gjennom delelinjeavtalen som ble undertegnet 15. september 2010 og som ventes ratifisert snart. Kontinentalsokkelens yttergrense mot nord ble avklart i mars 2009. Klare grenser skaper muligheter for økt aktivitet og samarbeid.

Forsvaret har i utgangspunktet en høy profil i nordområdene som en del av sin innretning og organisering. Som følge av at budsjettene har blitt styrket har tilstedeværelse og aktivitet i nord økt de siste årene. Forsvarsdepartementet prioriterer nordområdene også i 2011. Dette innebærer at det vil bli økning i seilingsaktiviteten i havområdene i nord sammenlignet med 2010. Det gjelder både Kystvakten, fregatter og Skjold-klassen. Videre vil den nordlige landsdelen bli prioritert med hensyn til trening av områdestrukturen i Heimevernet. Antall årsverk i Hæren i nord vil også øke.

Det avholdes en fellesoperativ vinterøvelse med deltakelse av enkelte allierte land også i 2011. Det er lang tradisjon for å avholde denne typen øvelser i Nord-Norge. I nordområdestrategien understrekes betydningen av alliert nærvær i nord.

Forsvarets operative hovedkvarter ble åpnet på Reitan i august 2009. Nordområdesatsingen var en viktig premisse for valget av lokalisering. Også i 2011 er det planlagt å benytte betydelige ressurser for å etablere og ferdigstille kapasitetene til hovedkvarteret.

Styrke Kystvaktens aktivitet

Kystvakten vil ellers i løpet av 2010 ha fått levert alle de nye kystvaktfartøyene av Barentshavklassen. De nye og moderne fartøyene har bedre evne til å ivareta oppgavene i nord. Innføringen av NH-90 vil etter hvert styrke kapasiteten i Kystvakten ytterligere. Første helikopter vil bli mottatt i løpet av høsten 2010. Dette bidrar også til den planlagte styrkingen av helikoptermiljøet på Bardufoss flystasjon.

Videreutvikle grensevakten

I "*Nye byggesteiner i nord*" ble det vist til behovet for å styrke og videreutvikle grensevakten ved garnisonen i Sør-Varanger for å kunne ivareta overvåkingen av den norsk-russiske grensen på en enda mer effektiv måte. Dette er viktig for å opprettholde en troverdig evne til suverenitetshevdelse langs vår felles grense med Russland. En løsning med å organisere grenseovervåkingen med utgangspunkt i to større grensestasjoner vil innebære konsen-trasjon av kompetanse og reduksjon av antallet administrative oppgaver. Grense-stasjonene er planlagt bygd i perioden 2012 – 2015.

Det har vært en utbygging og modernisering av patruljerutene langs den norsk-russiske grensen. Dette bidrar til at patruljeringen nå gjennomføres på en mer effektiv og miljøvennlig måte enn tidligere. Sikkerheten for soldatene ivaretas også på en bedre måte.

Videreutvikle sivil grenseovervåking og -kontroll

Evnen til sivil overvåking av den norsk-russiske grense, som ledd i vårt nasjonale ansvar for kontroll av Schengens ytre grenser, vil bli styrket gjennom en videreutvikling av samarbeidet mellom

politiet og grensevakten ved Garnisonen i Sør-Varanger. Det etableres også et nasjonalt koordineringssenter som ledd i implementering av Eurosur.

Arbeidet med ytterligere forenkling av grensepassering over Storskog vil bli videreført, blant annet gjennom avtaler med Russland om grenseboerbevis og utvidelse av åpningstiden. Samtidig videreutvikles det systemer som effektivt skal hindre kriminelle i ulovlig grensekryssing.

Det vil bli utplassert utstyr for kontroll av reisende, blant annet bokser for automatisert kontroll av reisedokumenter.

Styrke det tillitsbyggende samarbeidet

Gjennom programmet for prosjektsamarbeid med Russland vil Utenriksdepartementet videreføre satsingen på kultur og folk-til-folk-samarbeidet i nord, støtte næringssamarbeid over grensen og nettverksbygging mellom norsk og russisk næringsliv, styrke samarbeid mellom norske og russiske utdanningsinstitusjoner og videreføre støtten til samarbeid med Russland på miljø, atomsikkerhet og fiskeriforvaltning. Tiltak for å styrke infrastruktur, logistikk, næringsutvikling og miljøsamarbeid i regionen vil også stå sentralt når Norge overtar formannskapet i Barentssamarbeidet høsten 2011. Gjennom tilskuddsordningen Barents 2020 vil Utenriksdepartementet forsterke satsingen på kunnskapsutvikling, partnerskap med næringslivet og ny strategiske prosjekter for å videreutvikle det grenseoverskridende samarbeidet i nord. For 2011 foreslår Regjeringen å bevilge 349 millioner kroner til Nordområdetiltak og prosjektsamarbeid med Russland. Dette er en økning på 48,8 millioner kroner fra 2010.

7 Regjeringen vil sikre urfolks kultur og livsgrunnlag

Den samiske befolkningen i nord har en viktig og rettmessig plass i den norske nordområdesatsingen. Regjeringen vil derfor legge vekt på å bevare og videreutvikle viktig kunnskap om natur, klima og miljø som urbefolkningen sitter på. Vi vil også legge til rette for bevaring av samenes kultur og språk gjennom blant annet å styrke samiske institusjoner og kunnskapsmiljøene ved Samisk høgskole, Universitetet i Tromsø og Høgskolen i Finnmark.

Urfolksdimensjonen er ett av regjeringens 7 satsingsområder i den videre nordområdesatsningen. Nordområdepolitikken skal bidra til å trygge urfolkenes språk, kultur, næringer og samfunnsliv.

Regjeringen vil legge til rette for at urfolk har vilkår for å delta i prosessene og kan nyttiggjøre seg de muligheter framtidig utvikling i nord kan gi. I satsningen er det lagt vekt på:

- grenseoverskridende utviklingstiltak innen samiske tradisjonskunnskap
- små urfolksspråk
- etiske retningslinjer ved økonomisk virksomhet i nord
- kulturbasert næringsutvikling
- kapasitets- og kompetanseoppbygging ved institusjoner som driver med samisk forskning
- utdanning og kompetanseutvikling

- institusjoner som driver formidling og utveksling av urfolks og andre folks kultur og tradisjoner på tvers av landegrensene

Utvikling av flere av disse tiltakene vil bli igangsatt i 2011. Departementet har løpende kontakt og dialog med andre departementer i oppfølging av nordområdesatsning som berører urfolk i nord.

Regjeringen har jevnlig kontakt og dialog med Sametinget om nordområdespørsmål. Urfolksspørsmål er tatt opp i det bilaterale samarbeidet med Russland og innenfor regionale samarbeidsordninger som Arktisk Råd og Barentssamarbeidet. Utenriksdepartementet har gitt økonomisk støtte til urfolks deltakelse i arbeidsgruppen for urfolk (WGIP) og andre grupper. Barentssekretariatet i Kirkenes har en urfolksmedarbeider i fast stilling som arbeider med prosjekter og samtidig er

sekretær for Barentsrådets urfolksgruppe. Også det internasjonale Barentssekretariatet (IBS) har en urfolksmedarbeider i stilling finansiert av Sametinget og Utenriksdepartementet.

Miljødepartementet oppretter et senter for klima og miljø i Tromsø som også vil ha fokus på problemstillinger relatert til urfolk.

Det ble over Arbeids- og inkluderingsdepartementet i 2009 tildelt midler til:

- Arbeidet i SamiNorth - Samiske institusjoners nordområdenettverk
- Senter for nordlige folk for utvikling av utstilling om nordlige folk
- Internasjonalt reindriftssenter for utvikling av reindriftsrelatert informasjon på russisk, samisk og engelsk på reindriftsportalen

Utenriksdepartementet har gitt 1,2 millioner kroner til Samisk høyskole til å forankre planene og forberede etablering av et samisk kompetansesenter på Kola i nordvest Russland. Departementet har også gitt støtte til Samerådet til arbeidet med å styrke lokale samiske samfunn og språk i nordvest Russland og til Karasjok kommune til å utvikle kunnskap og kompetanse innen internasjonal handel hos foretak og aktører i 15 grensekommuner i Finland, Norge, Russland og Sverige.

Siden 2009 har Internasjonalt samisk filmsenter i Kautokeino mottatt statsstøtte over Kulturdepartementets budsjett. Som et ledd i regjeringens Handlingsplan for kultur i nordområdene, er det etablert et treårig samarbeidsprogram mellom Norge og Russland. I programmet er samisk kultur og urfolkskultur trukket frem som ett av fem fokusområder i programperioden 2010-2012. Kulturdepartementet har bidratt med midler

til næringsutvikling basert på samisk kultur til Hermetikken næringshage til forberedelse og gjennomføring av et program for samiske kulturnæringsutøvere i Barentsregionen.

Ny reindriftslov trådte i kraft 1. juli 2007. Den nye loven gir næringen et selvstendig ansvar for at reindriften skal bli bærekraftig, samtidig som myndighetene fortsatt har et overordnet ansvar for utviklingen. Frist for næringen til å utarbeide bruksregler var 1. juli 2009. Gjennom bruksregler skal distriktet selv foreslå et reintall med utgangspunkt i de tilgjengelige beitene som det aktuelle distrikt og tilhørende siidaer har til disposisjon. Reindriftsstyret skal til slutt vedta reintallet.

Forhandlinger mellom Norge og Sverige om en ny reinbeitekonvensjon ble sluttført i februar 2009. Delegasjonene kom da til enighet om utkast til konvensjon med tilhørende vedtekter for de felles forvaltningsorganer som foreslås opprettet, samt områdeprotokoll med den geografiske områdefordelingen. Forhandlingsresultatet er overlevert til regjeringene i de to land for videre oppfølging. Det framforhandlede resultatet ble undertegnet av landbruks- og matministeren i Norge og jordbruksministeren i Sverige oktober 2009. Regjeringen vil komme tilbake til denne saken overfor Stortinget med en proposisjon om samtykke til ratifikasjon. En ny konvensjon vil mest sannsynlig tre i kraft i løpet av første halvår 2011.

Det er i 2010 framforhandlet en ny reindriftsavtale. Den viderefører i hovedtrekk ordninger som skal legge til rette for økt omsetning av reinkjøtt og stimulere næringen til størst mulig slakteuttak og verdiskaping.

Utgitt av Utenriksdepartementet
Offentlige institusjoner kan bestille flere
eksemplarer fra:
Departementenes servicesenter
Post og distribusjon:
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Faks: 22 24 27 86

Design: Torbjørn Vagstein
Publikasjonskode: E-874 B
ISBN: 978-82-7177-860-6
Opplag: 1500
Trykk: Utenriksdepartementets hustrykkeri 10/2010